

1873–1886
(KROONLINN)

LINNU LENNUL

Lenda, lenda, linnukene,
leia lahket isamaad!
Tõtta, tarka tiivuline,
kuni kodu kätte saad!

Peidupesa põõsastikus
kodu kiidab kullakeel;
laulu sula sõnumikus
õhud hõiskvad üleval.

Lindu, sugulane sulle,
laulus hinge lendu viin!
Õhk ja kodu, omad mulle —
halvand tiiba nutan siin! —

Kus on rahvas vaik ja vahva,
 kus on kõlisev ta keel?
 Kus ka piinal palg ei kahva,
 vana voorus valvab veel?
 Kus veel laseb Vanemuine
 laulud tuulde lennata?
 Kus on talvel süda suine? —
 Tere, oh mu E e s t i m a a!

Eesti rada, lapse sammu
 hoidsid emakäe naal,
 Eesti süda, teadsid ammu:
 soe sul üksi isamaal.
 Oh, kes südameta sallis,
 et te läinud lahkuma?
 Nüüd sind nutan taga, kallis,
 kallis kauge Eestimaa.

Saajalaul mind saatis ruttu
 võõra rahva rannale,

kus ei kodukeele nuttu,
 naeru tunne üksigi;
 oma pesake küll pehme,
 lind ei enam aseta —
 armuke, mil jälle lähme
 koju? — oh mu Eestimaa!

Kodukaasik, murumulda,
 Emajõe vaikne vool!
 Haljas hiis, kus Taara kulda
 varjab eesti poege hool!
 Emapinna hiilgav ilu
 andis laule lõpmata:
 nüüd on põuel talvevilu —
 oh mu kadund Eestimaa!

Nutt siin lepikutes liigub,
 kurbus kõnnib kaasikus,
 võõral vainul samm siin kiigub,
 haavand põues agarus —
 oh mu vend, kui kodukõlin,
 kui veel hõiskab armuga
 sulle isanurme helin:
 hoia kinni E e s t i m a a!

Maga, maga, maimuke,
 memme magus marjake!
 Lillioksad liigutamas,
 kasekakud kiigutamas,
 uni astub uksele —
 maga, eide õieke!

Maga, maga, maimuke,
 memme magus marjake!
 Isa tuleb üle õue,
 pistab kahed oksad põue,
 tuleb tasa toale,
 maga, eide õieke!

Maga, maga, maimuke,
 memme magus marjake!
 Lahkel' lapsel' lausa lilli,
 kaske sel, kes puhub pilli,
 jagab tarka taadike,
 maga, eide õieke!

Väsinuks end päike jooksis, ütleb:
 Eks sest saa!
 Paneb süngis silmad kinni,
 heidab hingama.
 Äiu, äiu, hellake,
 uinu ka
 magama,
 suureks sirgud üle öö.

Lõhmus liigutamas lehti, ütleb:
 Imet ka!
 Kui ei enam päike paista,
 heidan süngi ma.
 Äiu, äiu, hellake,
 uinu ka
 magama,
 suureks sirgud üle öö.

Laulab laanes lehelindu, laulab:
Liirila!

Kui ei lehed enam liigu,
heidan maha ma.
Äiu, äiu, hellake,
uinu ka
magama,
suureks sirgud üle öö.

Jänes ajab kõrvad kikki, ütleb:
Üksinda
mina ka ei valva kauem,
tõttan tukkuma.
Äiu, äiu, hellake,
uinu ka
magama,
suureks sirgud üle öö.

Kütt nüüd paneb püssi seisma, ütleb:
Tühi ka!
Kui ei jänes enam jookse,
poen puhkama.
Äiu, äiu, hellake,
uinu ka

magama,
suureks sirgud üle öö.

Pilvist pilkab kuu ja paistab
hõbepalgeila,
nüüd on tukus, nüüd on lukus
terve ilmamaa.
Äiu, äiu, hellake,
uinu ka
magama,
suureks sirgud üle öö.

Tule, oh kevade, tule ja too mind!
Elu siin külmab ja uhke maailm,
tarretand tiivaga väriseb voolind,
tarretand laulud tal, sumine silm.

Miks ep ma otsisin vööralta ilu,
vööralta varju, tuge ja nõu?
Marudeks kasvanud kodune vilu,
imeb mul soonetest nooruse jõu.

Iga mul pilveke sinises taevas
kõneleb kodumaa päikese teed,
kus aga laineke rajakest kaevas,
kuulen ma kohavat Eestimaa veed.

Vaata, kui loomus leinates õhkab,
temaga närtsin isegi pea,
igatsus õitseb, viletsus lehkab,
lootuse lille ma kuskil ei tea.

Tule siis, kevade, tule ja too mind!
Kus minu armastus idanes:
anna sa aset mul, Eestimaa soopind,
elu, ilmu mu südames!

«Mis mulle jutustad, koidiku tuul?»
 Eestimaalt tulen,
 väsinud olen:
 kõikusin kodumaa latvade lehtes,
 kevade ehtes
 hiilgavad vainud ja väljad ja aas!
 Lilleke maas,
 tammed ja kase ja lõhmuse õied
 olid mul õrnasti õhkuvad köied;
 nägin neid mängivat kevadega. —
 Mis kaebad sa,
 Eestimaa tütre helisev huul?

«Pilveke, kallike, kuhu sa reisisid?»
 Eestimaa üle
 lendab mu süle,
 karastab põldu ja peenart ja metsa!
 Kõik minu otsa
 vaatab kui taevase allika pool'.

Olgu ka hool
 vaikne ja tasane; siiski mu vägi
 silmad kõik rahvale rõõmuseks tegi,
 rahul on Taaramaa pühane pind. —
 Mis surub sind,
 Eestimaa tütar, et nutune seisid?

«Viibi, lind, ära nii rutates sõua!»
 Eestimaal' tiivad
 koju mind viivad!
 Eestimaa õitseva õilmete vahel
 armsam mul ahel:
 rõõmu- ja leinalaul, kodumaa viis!
 Eestimaa hiis
 varjas mu pesakse, seal tahan surra!
 Kodumaa kullane kõlin ei murra!
 Surmani tänan ma lauludega!
 Mis viibid sa,
 Eestimaa tütar, et järel' ei jõua?

Eestimaa tütar: mis viibin ma siis?
 Lennake, päevad,
 mida veel jäävad
 piireks mul Taaramaa kallaste ette!

Jõua oh kätte,
jõua, sa igatsev, õnnistav tund!
Päeva ja und
küsitän: «Millal mind viite ta pinda?
Lootuse silin — kas petab ta rinda?
Millal sind teretan, laulude rand?» —
Ei vastust ann'd
õhu, ei pilve, ei linnukse viis! —

SINU KÜLGE!

Südame ma kinni köitnud
sinu külge, isamaa!
Sinu surmal tahan surra,
sinu elul elada!
Kus ma käinud, mida näinud,
mida õppind kuskil pool:
sulle kõike kasvatanud
kasuks seda hinge hool!

Südame ma kinni köitnud
sinu külge, emakeel!
Ikka sinu hõbehelin
heliseb mu kõrva eel!
Kümme keelemurret kärssi
väsind kõrvus hanguvad:
s i n u rikka regivärsi
ette põrmu langevad!

Südame ma kinni köitnud
sinu külge, isavaim!
Võõral pinnal närtsib sinu
varjul sirgund kodutaim!
Ristikese jaoks jaga
paika põuel' uhkele:
sinu mulda luba panna
väsind jalad puhkele!

LAULU SISU

Su nime põue põhjas kannan
kuldtähtedega igavest,
sind iga laulu sisuks annan,
sind, Eestimaad, mu eidekest!
Ei väsi iial kannel, keda
sa ise täitnud õhuga,
ei nõrku iial sõna, seda
maailma ette hõisata.

Kus vale ümber õde-venda,
neid põrmus silman põrmu ees,
mu laul, oh tõsta tiivad, lenda
ja vabanda neid tõe ees!
Su hõlm on lahti, sinna heidan,
mu väsind pea su jalgela,
ja sinu vaimuga end täidan,
mu eideke, mu Eestimaa.

Südame ma kinni köitnud
sinu külge, isavaim!
Võõral pinnal närtsib sinu
varjul sirgund kodutaim!
Ristikese jaoks jaga
paika põuel' uhkele:
sinu mulda luba panna
väsind jalad puhkele!

LAULU SISU

Su nime põue põhjas kannan
kuldtähtedega igavest,
sind iga laulu sisuks annan,
sind, Eestimaad, mu eidekest!
Ei väsi iial kannel, keda
sa ise täitnud õhuga,
ei nõrku iial sõna, seda
maailma ette hõisata.

Kus vale ümber õde-venda,
neid põrmus silman põrmu ees,
mu laul, oh tõsta tiivad, lenda
ja vabanda neid tõe ees!
Su hõlm on lahti, sinna heidan,
mu väsind pea su jalgela,
ja sinu vaimuga end täidan,
mu eideke, mu Eestimaa.

Sa tööle annud iluriide,
mul lusti ehtind tööga,
ei sinu mälestuse liide
mind veel ei jätnud üksinda;
kui iial rõõmu, iial õnne,
kui kurbust kandis laululind,
oh ikka vastas sinu kõne,
mu püha, ainus isapind.

Ei jõua kannel sinust jätta,
ei väsita su kiitus mind,
sind sisuks ikka uuest võtta
on kallim, kõrgem lauluhind.
Mu vaim ja süda, kõik mu meeled
on sinu püha nime täis,
ja täielt hõiskvad kandlekeeled:
mu Eestimaa, mu elu õis!

MÄLESTUSED

Jälle tõused vaimu ette,
kaljuvalla kallis rand!
Jälle purjed lahe vette
mälestuse lootsik kann'd!
Jälle järve niiskeil harjul
lendab tuule vägedel,
sügavama hiie varjul
hõiskab kõrgeil mägedel!

Sinu koite näen loitvat,
Soomi, jälle taeva all!
Näen sinu mulda toitvat
välju, orge madalal!
Valendades mäest maha
kuulen koski vahuvat,
näen lootes sirbi, saha
sinu süle tahuvat!

Ja sa kujutad mul kätte
oma poja ustavust,
ja sa ehitad mu ette
oma tütre kaunidust.
Õigus sinu linna oda,
tõde sinu talu taim:
nõnda ehtasid koda,
valvab teda sinu vaim! ...

Soomi! Soomi! Ei sa kao
meelest ega südamest!
Sulle õrnema ma jao
jätsin hinge idadest!
Sigi, sirgu, sugupinda!
Sõlmitud meil südamed:
Issand ise jagab hinda,
et meil kokku käivad teed!

KOIDULA ÕNN!

See mulle armu jumalalt
sai eluõnneks taeva alt:
et kuhu kõnnin omaga,
seal astub ilu ühena.

Seal tasanemas tülilaen',
taas vaiki veereb vihavaen
ja kastetilku nägin ma
seal noores koidus kustuma!

Mis südames mul kuumalt keeb,
see sulaks külmad põued teeb,
kus külas kõndis Koidula,
seal lõivad silmad särama.

Seal tärkas iluduse taim,
ja tiiva tõstis vaba vaim,
seal tõde seltsib tõega
meid rahuranda rühkima!

See mulle ilu jumalalt
sai paisteks armus taeva alt,
kui pimeduse vaipa ta
ka jaotas mu elula!

Sind tänan, Isa, igavest
nii arutuma õnne eest,
et oma ilu pannud sa
mu nõdral huulel õitsema!

EI USU!

Sajasilmiline sui,
aasta kaunis tütar, kui
jälle lendad üle maa:
ei ma enam usalda!
Ei sa võrku võta mind,
sind ju tunneb künnilind:
kuulutan kõik läbi öö,
kuis sul sigib salatöö!

Ei sind aina ehi õis:
salatarkusi sa täis.
Vaga valge tiiva alt
vahib pettus kavalalt.
Tasa tallul tuled sa
saja õilmesilmaga,
väljast vaguram kui vend —
hoia, süda, hoia end!

Siidisidemetesse
paned põued äkiste!

Kõige kangematega
võitled võidumehena,
tiivul sinul lauluõhk:
varjult vaatab haava lõhk!
Lõo lõõritusega
tõttad orje otsima.

Võrgutasid südame:
lendad jälle eemale
lumehange alla siis,
uinub uuelt haljas hiis.
Leinalaulul jäta sa
linnukese kaebama —
okkad üksi, kibedad,
metsa, muru muljuvad!

Sind ma aiman õhu seest,
lahket laulu-peremeest:
päeva kiirel jälle sa
juba jõuad sõnuma?
Meelitades otsid mind?
Targaks õppis künnilind!
Sõda seest ja väljast tui —
sajasilmiline sui!

TERETUS

Teid ma teretan, Eestimaa pojad,
kellel kulmud kuumavad töös,
kellel südamed rindades soojad,
selginud sihid silmade ees!
Igavest kaob põline põud,
ilmub isamaal teie jõud:
astuge ette!

Teid ma teretan, kes teie õigust
lahti sõlminud valede vööst,
kes ep kohkudes kurja lõikust
näinud sigivat kurjast tööst.
Tagane ära, valede vaim!
Sirgu ja sigine, tõe taim!
Juhata jõudu!

Mehisel' meelele asuta koda,
priiusel pühinend eestlaste muld!
Mulju sa mudasse tigeda oda,
valgele tõuseja vaimu kuld!

Kohage, lehed, kodumaa puus!
Vana vägevus eestlaste suus —
elusse ärka!

Sind aga, taeva vägede jumal,
kummardame, su laste koor.
Tule sa jõule võimetumal'
ise appi, kus tegu noor.
Valguse vahiks kutsume sind;
kojaks sinule Eesti pind.
Avita, Issand! .

MA KANNAN LEINA!

Ma kannan leina sinu pärast,
mu sõlmitatud isamaa,
kui sõja-ulunast ja kärast
sind hirmul kuulen õhkama!
Kui punased sul paistvad haavad,
kui käed sõlmis ringutavad —
Eestimaa! Eestimaa!
Kas su lapsed ei kuulata?

Ning mulle puna tõuseb palge,
kui hõisul kuulen võõrad suud,
et rüüd ei kauemaks sul valge,
sul pärjad kulmult pillatud,
kes vastu oma liha, vere
sa sõtta saadad oma pere!
Eestimaa! Eestimaa!
Millal ühendust õpid sa?

Sest palavad on nüüdsed päevad,
kus tüli künnab sinu maad,

ja kiduraks su õied jäävad,
sest et neid õelad tallavad!
Kõik ihuvad su vastu oda,
ei kaitse keski sinu koda!
Eestimaa! Eestimaa!
Kes sind juhatab armuga?

Nad hõiskavad, kui koduseina
mu rahva käsi lahutab!
Ma kannan sinu pärast leina —
oh, kes sind aitab, rahutab?
Oh ise kisu lõhki laimu,
mis vangi võtnud eesti vaimu!
Eestimaa! Eestimaa!
Puista kavalust kaugella!

Kas meitest peavad punastama
kõik pärakordsed põlved veel?
Ei või sind ükski lunastada
kui sinu oma laste meel!
Oh isad õiged, emad hellad:
kas tühjalt hüüdmäs aja kellad?
Eestimaa! Eestimaa!
Ära tõsidust roojasta!

PUHTAD PIHUD

Mitte meie oma tasu
ärgu sõlmigu meid nüüd:
isamaa, kuid si n u kasu
olgu meie elu püüd!

Mitte uhkuse te ohi,
mitte kiidetuste kõis:
sulle saagu kaljupõhi,
sulle meie elu õis!

Kanged sambad kandku maja,
vennad! Taganegu nõrk!
Isamaale mehi vaja,
kellel vihaks võõra võrk!

Ärgu iial kehitagu
vale meie lipulla!
Puhtad pihud ehitagu
sinu altart, isamaa!

Nad taguvad su tüve sisse talva,
mu Eestimaa! Ei lillelaulu luua,
mul enam sünni teretusi tuua
ei lindudele! Hüüa, sarv, ja valva!

Kui enne sa ei ehitanud halva:
kus nüüd nad rahvaelu üdi juua,
su paleusi püüdvad võlla puua —
mu nõder luule, helise ja salva!

Miks värised, et väeti sa ja vaene?
Kui sinus kiirgab tõsiduse loit,
siis sinu säde nagu ehalaine:

tal taevast tärkab noore elu toit!
Ei võida enam pimeduse paine —
vaid üle ilma lendab kõrge koit!

Helinal hüüab koidiku tuul!
Lehed kaebavad kodumaa puul!
Juurika külge on kirve nad pann'd:
ülesse unest, Eesti rand!

Vuhinal vuhab kullide parv!
Kuula — eks hüüa püüdjate sarv?
Lääne ja ida poolt kogumas kõu:
ülesse unest, eesti põu!

Ülesse! Kuristik jalgade ees!
Ülesse, isamaa, nagu üks mees!
Kas sind ei hädaoht ärata veel?
Tõtake, kodumaa käsi ja meel!

Isamaa vahid, mis vastavad nüüd?
«Tähtjasem tegu meil sääskede püüd!»
Värise hoope all, Taaramaa hiis —
kaevata pärast kõik oskame siis!

(«Olevikule» ja «Sakalale»)

Jah, küll mind vaikse vaarikute varjus
 veel leiab eesti hääle hüüdja helin;
 kuid minu kalli kodupinna kõlin
 on läinud põhuks aja tuule sarjus!
 Mind kutsusid sa kohtu võõra vasta
 ja saatsid sõtta ülekohtu pärast,
 nüüd targad nutvad sinu keele kärast,
 ei väsi poisikesed kurni lasta!
 Sul ööbik hüüdku? Kas sa pole köitnud
 ei ise teda jää ning talve taha?
 Kui mehed sinu orjust jätvad maha:
 mis laulu hinda äbarikud võitnud?
 Oh, ära kutsu surnuid valge ette,
 mu eesti rahvas, kes sa ise ennast
 ei oska lahutada vale kännast
 ja õigust usud ülekohtu kätte!
 Usk, lootus läind! Lesk armastus kuid nutab,
 ja vangis linnukeselt sina nõuad,
 et ta sind kiidaks kõigest, mis sa jõuad —
 ja Meneteekel lähemal' ju ruttab!

Issand, surres jätan maha
 sinu hoolde isamaa. —
 Lahkuda ei süda taha
 raske hirmuohaga!
 Piiravad su ümber paelu,
 Taara pind, et jälle nad
 tagudes sul kirstunaelu
 mullale sind matavad!

Ära lahku, ära lange,
 eesti ühendatud hulk!
 Ühenduses oled kange!
 Tõde sinu sõjatulk!
 Vennad! Õed! Meie põrmus
 sirgugu teil tegevus!
 Isamaale saagu sõrmus:
 lootus, arm ja usaldus!

Raske tegu maha rusus
 tugevamaid enne mind:
 nüüdki mina vaikselt usus
 koju lendan, väsind lind!
 Hinge pisaratest sulle
 pärga püüdsin kududa:
 hõlmad lahti hoia mulle,
 hinge ilu — Eestimaa!

Aga sinu aukrooni
 vaimusilmil aiman ma:
 kasvad, Eesti, soost sooni
 laste suguharuna!
 Lahutades laiad tiivad
 üle ühendatud maa,
 sinu lahked tuuled viivad
 rahu kõigi lastela!

SISUKORD

VAINULILLED (1866)

Kaugelt koju tulles	7
Kevade and	9
Opetus	10
Armastus	12
Lained	13
Kodu	15
Sügisemõtted	16

EMAJÕE ÕBIK (1867)

Teretamine	19
Sind surmani!	20
Mis kaebad sa?	22
Ja õues on kevade	24
Uus rahu	25
Näed kõrgeid pilvi	26
Mu isamaa on minu arm!	28

Ohtu rahu	29
Mu isamaa, nad olid matnud .	30
Ema süda	32
Ise tahtsid	34
Su priiust olid matnud — . .	35
Mõtted Toomemäel	37

1866—1872 (TARTU)

Eesti laul	43
Üksi soendab	45
Jää jumalaga!	47
Kui vähe!	48
Kust ma laulu õppinud? . . .	49
Tulnud!	51
Eesti muld ja Eesti süda . . .	52
Miks sa nutad?	54
Ei jäänud!	55
Udumäe kuningas	57
Laulud	62
Kevade on sala tulnud	63
Kaks selget silma	65
Kaljukiri	67
Annekene	68
Kedrates	71

Kallim kingitus	73
Üürikene	75
Õöbik!	77
Vesi	79
Suveööse	83
Kaeba, kaeba, keelekene! . . .	85
Isamaa hiilgava pinnala paistab	87

1873—1886 (KROONLINN)

Linnu lennuk	91
Kaebus	92
Hällilaul	94
Hälli ääres	95
Igatsus	98
Jutt	100
Sinu külge!	103
Laulu sisu	105
Mälestused	107
Koidula õnn!	109
Ei usu!	111
Teretus	113
Ma kannan leina!	115
Puhtad pihud	117

Laulu kohus	118
Ülesse unest!	119
Kostus	120
Enne surma — Eestimaale . .	121

Лидия Койдула
СТИХОТВОРЕНИЯ
На эстонском языке
Оформление: С. Лийберг
Издательство «Ээсти Раамат»
Таллин, Пярнуское шоссе, 10

★

Toimetaja M. K ä b i n
Kunstiline toimetaja A. R a j a
Tehniline toimetaja P. K a s s
Korrektorid M. A m o n j a
S. A r o n

Laduda antud 11. III 1967. Trükkida
antud 12. VI 1967. Paber 54×84, $\frac{1}{32}$. Trüki-
poognaid 4. Tingtrükipoognaid 3,36. Ar-
vestuspoognaid 2,71. Trükiarv 24 000. Tel-
limise nr. 1674. Trükikoda «Punane
Täht», Tallinn, Pikk t. 54/58. Trükipaber
nr. 1 — Ligatne Paberivabrik, Läti NSV.

Hind 20 kop.

7-4-5